

Целуйко Ф. В.

Харківська державна академія дизайну і мистецтв

ПРОФЕСІЙНА РЕТУШ У КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ
ЖУРНАЛЬНОГО ДИЗАЙНУ

УДК 77.024.1:7.01:655.3.06

Целуйко Ф. В. Професійна ретуш у контексті розвитку журнального дизайну. Стаття присвячена актуальній на сьогодні проблемі ретуші як особливого та важливого елементу журнального дизайну. Розглядається історія виникнення та розвитку ретуші в контексті розвитку журнального дизайну, а також сучасне положення та використання ретуші у середовищі дизайну періодичних видань. У статті акцентується увага на професійній ретуші в контексті взаємозв'язку з мистецтвом фотографії й додрукарської підготовки, яка є регулюючим фактором відтворення кольору у друку. Проблематика теми також орієнтована на технічний дизайн, застосування засобів якого ставить на більш високий рівень рекламно-поліграфічну діяльність. У статті стисло описані основні види ретуші, розглянуті галузі їх застосування. Акцентується увага на важливості й перспективності техніки ретуші у зв'язку з розвитком поліграфічних технологій, що надають споживачеві більш високий рівень якості.

Ключові слова: ретуш, дизайн, фотографія, історія дизайну, поліграфічні технології, кольорокорекція, додрукарська підготовка.

Целуйко Ф. В. Профессиональная ретушь в контексте развития журнального дизайна. Статья посвящена актуальной на сегодня проблеме ретуши как особенного и важного элемента журнального дизайна. В статье рассматривается история возникновения и развития ретуши в контексте журнального дизайна, а также современное состояние и использование ретуши в области дизайна периодических изданий. Также в статье акцентируется внимание на профессиональной ретуши относительно взаимосвязи с искусством фотографии и допечатной подготовкой, которая является регулирующим фактором цветообразования в печати. Проблематика темы ориентирована на технический дизайн, применение средств которого ставит на более высокий уровень рекламно-полиграфическую деятельность в целом. В статье кратко описаны основные направления ретуши, рассмотрены области их применения в современной рекламе. Акцентируется внимание на важности и перспективности техники ретуши в связи с развитием полиграфических технологий, предоставляющие потребителю более высокий уровень качества.

Ключевые слова: ретушь, дизайн, фотографія, история дизайна, полиграфические технологии, цветокоррекция, допечатная подготовка.

Tseluyko F. Professional retouching in magazine design context. This article is about an important magazine design element retouching. It discusses the history and development of retouching technique in the context magazine design and its current state in the field of periodicals. The article also draws attention to professional technique of retouching and its links to the art of photography and prepress. The problems discussed are those of technical design, which provides the means to bring the promotional printing to the next level as a whole. The article briefly describes the main types of retouching and their use in the modern advertisement and graphic design. It stresses the important and promising value of retouching because of technological developments which offer a new, higher level of quality. Also there are important practice advices in article to definite retouche with its own specialities, permanent technological ways to reach more practice knowledgements.

Keywords: retouching, design, photography, history of design, polygraphy technology, prepress, color adjustment.

Постановка проблеми. У статті автор обґрунтовує необхідність диференціювання видів професійної ретуші у контексті розвитку журнального дизайну з урахуванням журнальних стилів й технічних прийомів ретуші.

Актуальність теми. Сучасний світ, наповнений великою кількістю інформації, певним чином впливає на сприйняття цієї інформації звичайною людиною. Перше, що бачить читач будь-якого глянцевого журналу, — безліч різноманітної інформації, яка складається не лише з текстової частини, а й з зображувальної. У більшості випадків, які стосуються журнального дизайну, основним наповненням зображувальної частини є фотографії. Кожна з них потребує професійної обробки з огляду не тільки з точки зору вміння й майстерності, але й з боку графічної стилістики та характеру того журнального видання, де ці фотографії розміщуються. Таким чином є необхідність розділяти техніки ретуші з огляду на загальний стиль журнального видання, тим більше, що зараз ретуш існує як цілісний й самодостатній процес.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Ретуш як підготовчий процес з'явилась одночасно з появою фотоплівки. За допомогою звичайних художніх засобів створювали редагування негативів, діапозитивів, чи надрукованих фотографій тільки вручну. У свій час існувало безліч технік цього процесу. В. Г. Бушкін у своїй праці «Технічна ретуш» [1] описує низку послідовних технік ретушування фотоплівок, але запропоновані автором засоби у 60-х роках ХХ ст. не відповідають сучасним вимогам. Процес ретуші сьогодні має інше значення і прив'язаний виключно до комп'ютера та сучасних програм обробки графічної інформації. Висвітлюються різноманітні шляхи досягнення потрібних результатів, але процес ретуші у кожному випадку є індивідуальним [2; 5].

Мета статті полягає у висвяченні історичних аспектів журнальної фотографії, розвитку техніки ретуші з огляду на сучасність та виявленні певних проблем, пов'язаних із процесом ретушування фотографій для журналів або інших глянцеви́х рекламних видань.

Зв'язок з науковими чи практичними завданнями. Робота виконана в рамках держбюджетної науково-дослідної теми «Логіко-семіотичне моделювання візуального простору: соціокультурні і філософські аспекти» (державний

Рис. 1. Ф. Халсман.
Фото С. Далі

реєстраційний № 0112U001612), затвердженої Міністерством освіти і науки України.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Ретуш як важливий інструмент журнального дизайну з'явилась, безперечно, паралельно з появою фотографії і початком її використання як найбільш достовірного та неупередженого інструменту у засобах масової інформації. Фактично це сталося наприкінці XIX ст., період, що відзначений так званим журнальним бумом. Професійна ретуш фотографій прагне надати ефект гротеску будь-якому глянцево му виданню. Але не варто забувати, що застосовуючи інтерактивні засоби, легко стати жертвою віртуального середовища і забути про такі тверді поняття як простір, перспектива, освітлення. Задача ретуші — посилити характер й привабливість, не втративши тим самим головного в об'єкті ретуші — природності сюжету.

Із самого початку візуальні ефекти створювались виключно засобами саме фотографії й потребували від митців філігранної майстерності. Вважається, що ідеальна фотографія не потребує ретуші й повинна фіксувати сюжет одним планом. Перші спроби зробити фотознімання без ретуші були багатогодинним і надто трудомістким процесом. Відома фотографія Сальвадора Далі, що зроблена фотографом Філіппом Халсманом у 1948 році, була знята одним планом і на її реалізацію було витрачено близько шести годин зйомок і вилито близько 30 відер води (рис. 1). Там, де публікується ця фотографія, обов'язково вказують, що фото справжнє і не є продуктом «фотошопа». Саме ця фотографія у багатьох асоціюється з канонічним прикладом «справжньої» фотографії. Для того, щоб усвідомлювати, що ж таке якісна ретуш, як вона розвивалась протягом століть паралельно з розвитком журнального дизайну, слід заглибитись у самий початок професії ретушера та почати із виникнення безпосередньо фотографії — адже без фотографії немає ретуші, а без ретуші не може бути справді якісної, мистецької фотографії.

Без сумніву, фотографія з моменту свого розвитку, не була досконалою та мала безліч недоліків у технічному плані. Не завжди фотографії, що мали історичну цінність, а отже й цінність для періодичних видань, були достатньо якісними. Всілякі шуми, зернистість, плями та інші недоліки, які могли вплинути на якість фотографій, виявились проблемою, що потребувала вирішення. Тому, паралельно з виникненням та розвитком фотографії, певна річ, виникло таке явище як ретуш. Як правило, фотографи використовували два види ретуші — технічну (з використанням туші безпосередньо на негативі) та художню, що, по суті, являла собою розфарбовування фотографії за допомогою акварелі, олівців (рис. 2).

XX століття до певного моменту не принесло ніяких змін у «мистецтво» ретуші як взагалі, так і окремо для періодичних видань. Фотографи використовували інструменти художників для видалення дефектів, предметів або людей з фотографій. Фотографія у цей час розвинулась у могутній інструмент художнього утворення стилю журналу. Експерименти з фотографіями, такі як фотоколаж, надовго укріпилися у журнальному дизайні, починаючи ще з 20-х — 30-х років XX століття (рис. 3).

Ретуш фотографій для журналів стала засобом надання зображенням інакшості, давала можливість зробити суттєво нові речі, при цьому зберігаючи достовірність та реалістичність. Загалом основними засобами ретуші в той час були фотомонтаж, кадрування, напівпрозорі підкладки, повне або часткове тонування та силуетна обтравка. Популярним прийомом стало використання метафор у зображенні, які мали бути настільки реалістичними, щоб достатньо сильно подіяти на читача. Одним із прикладів такого використання фотографій можна вважати колажі Джона Харфілда (рис. 4). Він вважав, що колаж обов'язково повинен складатися із фотографій з підписом, оскільки текстове послання й фотографічне зобра-

Рис. 2. Розфарбовування фотографії худ. ретушію

Рис. 4. Хартфілд. Фотоколаж

Рис. 3. Фотоколаж у журналі BAZAAR. 30-ті рр. XX ст.

ження взаємодіють як між собою, так і з іншими елементами композиції.

Принциповим нововведенням у фотографічний процес було те, що журнальна фотографія придбала функцію передачі деякого настрою або асоціації. Основна увага приділялася естетич-

ності поєднання кольорів і композиції, наданню виданню рекламного характеру. Композиційна вивіренисть, що позбавляла фотографію ефекту випадковості, обумовлювалася не стільки смисловою відповідністю, скільки прагненням надати зображенню більшої значущості. Само собою,

Рис. 5. Ретуш зайвих деталей

Рис. 6. Ретуш моди і стилю

Рис. 7. Документальний жанр ретуші

Рис. 8. Стиль «б'юті»

Рис. 9. Арт-ретуш

це потребувало певних знань та навиків у ретуші. Увага приділялася навіть найменшим деталям, однак при цьому не повинна була страждати реалістичність та достовірність.

Течія поп-арту внесла свої корективи у потреби, які покривала ретуш. Поряд, а часто і безпосередньо у просторі фотографії з'являються художні, намальовані елементи. Таким чином, подібна стилізація надавала звичайній репортажній фотографії деякої символічності та естетичної

цінності. Тонування або максимальне збільшення контрастності надавало нових характеристик зображенням. Використання яскравих кольорів, контрастних рішень, фактур та пошук нових способів привернути увагу потенційного споживача — це все ознаки роботи ретушера 60–70-х років ХХ ст.

Кінець 70-х років ознаменувався появою нових технічних можливостей. Саме цей момент став вирішальним кроком журнального дизайну

у майбутнє. Дизайнери отримали свободу, перейшли на новий рівень умінь, отримавши у користування фотонабір та комп'ютерну верстку. Тепер, на відміну від здебільшого мінімалістичних, емоційно нейтральних фотографій, перевага була надана експресивним образам і рішенням. У якості обкладинок журналів можна побачити розмиті фотографії, контрастні зображення кадрованих фрагментів, стилізовані монохромні або занадто яскраві, контрастні фотографії. Дизайнери за допомогою ретуші намагались домогтися якомога більшої ритмічної та кольорової напруженості фотографій, ретушуючи фотографії таким чином, щоб вони були якомога яскравіші, контрастніші, викличні.

Ця пора поступилася згодом порі естетичної рафінованості, коли ірреальність багатшарових ілюстрацій, які більш сміливо можна було назвати цілком мистецькими об'єктами, ніж звичайною фотографією (у чому велика роль віддається саме мистецтву ретушування) поступилася більш реалістичним та предметним ілюстраціям. Що характерно, для журнального дизайну, починаючи з 90-х років, характерним прийомом стає саме така стилізація зображення, при якій зникає відчуття буденності.

Ретуш від польоту творчості, так би мовити, повернулася до свого першочергового покликання — відкидання зайвих деталей та удосконалення зображення в цілому через дрібні, але важливі деталі. Фотографії, за допомогою ретуші очищені від зайвих побутових деталей, посилені за рахунок локального фону, переважно характеризовані графічним силуетом (рис. 5), втратили свою функцію відображення реальності й стали скоріше відображенням символів моди та стилю (рис. 6).

На рубежі XX та XXI ст. естетика візуалізації інформаційних повідомлень, включаючи насамперед фотографію, принципово змінилась, враховуючи розвиток та все глобальніше використання точних комп'ютерних технологій. Багато кропітких процесів, якими оперували ретушери, були спрощені завдяки розвитку професійного програмного забезпечення. З розвитком комп'ютерних технологій мистецтво ретуші зазнало досить суттєвих змін. На сьогоднішній день видалити всі дефекти з фотографій можна дуже швидко, використовуючи для цього спеціальні програми. Більше немає потреби мати величезну кількість олівців, фарб та іншого — достатньо просто мати сучасний комп'ютер зі встановленим на нього програмним забезпеченням.

Комп'ютерне ретушування дозволяє працювати з різними фотографіями, як чорно-білими, так і кольоровими, при цьому, даючи величезні можливості художнику-ретушерові. Єдине обмеження, яке існує при комп'ютерному ретушуванні, — це рівень фантазії та професіоналізм.

Сьогодні завданням ретушера є не тільки видалення зайвих деталей та виправлення дефектів фотографії, а й намагання змусити глядача

повірити у те, що бачать його очі. До зовсім недавнього часу ретушери усього світу намагались зробити зображення ідеальним, вивіреном, без жодної зайвої волосинки на голові моделі, без жодного зайвого камінчика на дорозі. Однак, усе частіше протягом останніх років спостерігається прагнення ретушера дещо «реалізувати» зображення, зробити його більш реалістичним. Жодна фотографія у глянцевому журналі вже давно не друкується без ретельної обробки, у деяких випадках надмірної. Вважається, що глядач вимагає саме таку, «лялькову» картинку. Саме для отримання комерційної адекватності глядачеві цю картинку надають. Дуже часто, в процесі створення сторінок журналу, намагаються зробити ідеальну обробку взагалі усього. Для цього «покрощують» фігури людей до недосяжних пропорцій, полірують шкіру, вибілюють зуби до нереально білого кольору і т. ін. Така обробка створює соціальну проблему. Користувачі передових журнальних брендів, особливо молодь, намагаються бути схожими на фотомоделей або видатних персон, що повністю виключає у глядача власну індивідуальність. Як результат — розчарування у собі й знижена самооцінка.

Сьогодні ретушери намагаються досягти ефекту відсутності ретуші, змусити глядача повірити у те, що над фотографією не проводилося ніяких кардинальних маніпуляцій. Не можна не відзначити, що це не лише не спростило роботу ретушера, а й ускладнило її, змусивши його не відточувати ідеальний ніс, а підкреслити його особливу форму, однак при цьому провести не менше маніпуляцій, ніж якби ретушера взявся за попередній варіант.

Так, ретуш стає інструментом дизайнера, який не тільки виправляє дефекти фотографії, а й прагне донести якусь соціальну інформацію. Ретуш — достатньо могутній інструмент, який може використовуватися не лише у створенні та естетизації журнальних обкладинок: за допомогою ретуші можна викликати суспільний резонанс, використовуючи декілька інструментів, доступних, наприклад, у програмі *Adobe Photoshop*.

На даний момент ретуш фотографії, кінцевим місцем розміщення якої є журнал, поділяється на кілька стилів, серед яких можна зазначити: документальний стиль, стиль Б'юті, стиль Арт. Також існують інші стилі ретуші, наприклад, стиль *VOGUE*, стиль «*Esquire*» і стиль «будуар». У контексті матеріалу статті необхідно розглянути основні стилі ретуші, що є найпоширенішими у мистецтві фотографії та журнального дизайну.

Документальний жанр ретуші є найпростішим. Тут достатньо зробити акцент на реалістичності, створити враження випадкової фотографії, яка ненароком вирвала сцену зі звичайного життя. Головне тут — природність. Звісно, усі непотрібні деталі прибираються, однак, як уже зазначалося вище, тут потрібні всі вміння ретушера для того, щоб ретуш була якомога не помітнішою. Напри-

клад, синці, або незначні ранки, подряпини прибираються, а складки на одязі та кирпатинки або залишаються незмінними, або коригуються, але мають місце на фотографії (рис. 7).

Жанр, набагато складніший, — б'юті жанр. Тут все має бути настільки естетичним, щоб вражати та подавати приклад, звертати увагу та ненав'язливо вселяти ті ідеали, які потрібні замовнику. Завдання ретушера тут полягає у тому, щоб максимально природно прибрати огріхи візажу, перукаря, стиліста, вирівняти освітлення, тон, кольоровий баланс на тому рівні, який задумувався початково. Тут усе залежить від умов, які поставлені до образу: якщо задумувалася ідеальна шкіра — усі дефекти, родимки, зморшки прибираються нещадно, якщо все має бути природно, процедура ретуші схожа на процедуру документального жанру. Слід зазначити, що жанр б'юті потребує зазвичай багато ретуші, значно більше, ніж документальний (рис. 8).

Арт-ретуш. Це найбільш виразний, найбільш розмаїтий жанр ретуші. Саме ретушер грає головну роль у перетворенні звичайної фотографії у витвір мистецтва, він обирає засоби, ефекти, способи передачі ідеї, які б допомогли розповісти маленьку історію, закладену у фотографії. Арт-ретуш — саме той жанр ретуші, за який найбільші компанії світу прагнуть заплатити. Високий рівень конкуренції на будь-якому серйозному ринку не обходиться без якісної реклами, у тому числі розміщеної на сторінках періодичних видань. Це — неосяжний простір для ретушера-професіонала. Іноді ретуш такого жанру стає справжнім об'єктом технічного дизайну, до того ж, визнаним. Як приклад, можна навести роботу бразильської студії FMD, на якій за допомогою ретуші було скомбіновано зображення кенгуру та дитинчати бегемота таким чином, наче дитинча визирає з сумки кенгуру, що фактично неможливо, але стало можливим на фотографії за допомогою професійної ретуші. Цікаво, що ця робота була визнана взірцем сучасного мистецтва та розміщена у постійному архіві Лувра (рис. 9).

Такі жанри ретуші як *VOGUE* і *Esquire* характерні для глянцевого видання саме цих журнальних брендів. Слід пам'ятати, що завдання сучасного ретушера, який працює з журнальними фотознімками, насамперед полягає у тому, щоб перетворити нудне, «пласке» зображення, на якому виділяються всі недоліки зовнішності або дефекти навколишнього середовища, у фотографію того, що ви або бачили на власні очі і хотіли показати на фотографії, або того, що першочергово задумувалось автором фотографії.

Наразі, журнальна ретуш являє собою своєрідний зразок технічного дизайну, який є можливістю настільки близько підійти до естетичного та технологічного ідеалу, наскільки це можливо. Ретуш як процес включає в себе косметичну обробку фотознімка, композиційну ретуш та технічну й додрукарську підготовку. Однак, дуже часто

ретуш без попередньо проведеної над знімком роботи фотографа, а над моделлю команди візажиста, перукаря та стиліста не має ніякого сенсу, оскільки з поганого знімка або дуже складно зробити гідний, або дуже дорого, не вигідно з точки зору використання часу і взагалі не доцільно.

Висновки. Протягом усього часу існування фотографії ретуш була одним з найголовніших інструментів її покращення, виділення головного, справлення враження за її допомогою. Проїшовши поряд із фотографією свій шлях у журнальному дизайні, мистецтво ретуші оновлювалося, збагачувалося новими прийомами та технологіями, виконувало нові функції, у залежності від того, чого вимагали ті чи інші тренди у журнальному дизайні. Без якісної ретуші фотографія мало коли б вражала читача, пробуджуючи у ньому потрібні емоції та викликаючи відповідні почуття. Поліграфічні технології, однак, теж не стоять на місці. З виникненням нових засобів програмного ретушування зображень, стає необхідним більш ретельно контролювати процес обробки фотографій. Наприклад, технологія офсетного друку «субліма» дозволяє у багатонакладній формі відтворювати на офсетному відбитку будь-які дрібні деталі на рівні фотодруку. Таким чином, професія ретушера — відповідальна місія, основне завдання якої, принаймні, у наш час, зробити свою роботу настільки якісно і добре, щоб залишитись непомітним, або викрити свою участь у роботі лише тоді, коли це вже очевидно. Завдяки новітнім комп'ютерним технологіям, що значно спростили процес ретуші, ретушери можуть робити найнеймовірніші речі, при цьому, однак, маючи під рукою власний досвід та неабиякий мистецький хист.

Перспективи подальших досліджень. Перспективи можливих досліджень у галузі розвитку професійної ретуші цілком залежать від удосконалення професійних комп'ютерних програм, призначених для редагування фотозображень. Із появою нових стилів журнального оформлення сфера досліджень техніки професійної ретуші також буде поглиблюватися.

Література:

1. Бушкін В. Г. *Технічна ретуш [Електронний ресурс] / В. Г. Бушкін. — М., 1953. — Режим доступу: <http://www.photoweb.ru/prophoto/biblioteka/Photomaterial/retuh/01.htm>.*
2. Келбі С. *Ретуш портретів за допомогою Photoshop для фотографів / С. Келбі. — М., СПб., К.: Вільямс, 2012. — 368 с.: іл.*
3. Рожнова О. І. *Історія журнального дизайну / О. І. Рожнова. — М.: ВД «Університетська книга», 2009. — 272 с.: іл.*
4. Фрейзер Б. *Усилення резкості фотографій в Adobe Photoshop. Реальний мир / Б. Фрейзер. — М., СПб., К.: Вільямс, 2007. — 336 с.: іл.*
5. Фриман М. *Дао цифрової фотографії / М. Фриман. — М.: Добрая книга, 2008. — 188 с.: іл.*
6. Хантер Ф., Бивен С., Фукуа П. *Освєщення в фотографії. Библия света / Ф. Хантер, С. Бивен, П. Фукуа. — М.-СПб.: Питер, 2014. — 331 с.: іл.*

Рецензент статті: Христенко В. Є.,
доцент кафедри графічного дизайну,
Харківська державна академія дизайну і мистецтв